

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Marie Součkové v právní věci žalobce **J. N.**, zastoupeného JUDr. Pavlem Rejmanem, advokátem se sídlem Děčín, Čsl. armády 1050/22, proti žalované **Všeobecné zdravotní pojišťovně**, se sídlem Praha 3, Orlická 4/2020, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 11. 2006, č. j. 11 Ca 168/2006 – 59,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- II.** Žalované **se n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce se včas podanou kasační stížností domáhá zrušení shora označeného rozsudku Městského soudu v Praze, jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované č.j. 7529/05/Be, ze dne 15. 2. 2006. Rozhodčí orgán Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR (dále jen „VZP“) jím zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí Územního pracoviště VZP v Ústí nad Labem, č.j. 3/ROZ/2005, ze dne 13. 9. 2005, kterým byla zamítnuta žádost žalobce jako plátce pojistného o vrácení přeplatku pojistného v částce 39 765 Kč podle § 14 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění (dále jen „zákon č. 592/1992 Sb.“).

Městský soud v Praze dospěl k závěru, že podaná žaloba není důvodná. Ze znění § 14 zákona č. 592/1992 Sb. je podle něj zřejmé, že k promlčení nároku na vrácení přeplatku dochází za pět let od uplynutí kalendářního roku, v němž přeplatek vznikl (nikoli, kdy byl zjištěn). Přeplatek tak podle soudu vznikl v okamžiku zaplacení konkrétní částky na zdravotní pojištění. Pojištění je plátce povinen platit postupem, stanoveným zákonem (pojistné

je splatné v měsíční mzdě zaměstnance). Dnem vzniku přeplatku je tedy den, kdy bylo plátcem zaplacen více, než podle zákona zaplacen být mělo. Jelikož přeplatek vznikl v daném případě v letech 1993 až 1998, uplynula lhůta podle § 14 zákona č. 592/1992 Sb. nejpozději dne 31. 12. 2003.

Uvedená lhůta má pak podle soudu spíše charakter prekluze, a nikoli promlčení, neboť důsledkem jejího uplynutí je zánik nároku plátce na vrácení případného přeplatku. Zákon sice hovoří výslovně o promlčení, leč ze žádného jeho dalšího ustanovení nevyplývá vázanost počátku běhu lhůty na skutečnost, že se dotčený subjekt o vzniku přeplatku dozvěděl nebo dozvědět mohl. Rozhodnou skutečností, na kterou zákon váže zánik práva na vrácení přeplatku, je jednoznačně okamžik jeho vzniku.

Rozsudek Městského soudu v Praze napadl žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížností. Nárok na vrácení přeplatku podle něj nemůže být promlčen, neboť skutečnost, že zde vůbec nějaký přeplatek existuje, byla zjištěna až následnou kontrolou v červnu a srpnu roku 2005. Stěžovatel před touto dobou o přeplatku nemohl vědět a běh promlčecí lhůty je proto třeba počítat až ode dne 5. 9. 2005. K těmto skutkovým okolnostem Městský soud v Praze nijak nepřihlédl a soustředil se pouze na posouzení otázky zákonných předpokladů pro zánik práva na vrácení přeplatku. Z uvedeného důvodu nepřipustil ani navržený důkaz výsledkem pracovnice, která pracovala pro stěžovatele v rozhodném období jako účetní. S právním názorem soudu stěžovatel nesouhlasí. Vznik přeplatku je podle něj nutno vázat i na vědomost plátce o existenci přeplatku. Teprve pak je možno začít počítat promlčecí lhůtu. Za situace, kdy byl stěžovatel za rozhodné období žalovanou sankcionován platebními výměry, které vykazovaly nedoplatky na zdravotním pojištění, nemohl pochopitelně za stejné období uplatňovat nárok na vrácení přeplatku. Tento byl zjištěn až následnou kontrolou. Nelze pak přičítat k tíži stěžovatele, že tato kontrola byla provedena až po značně dlouhé době poté, co původní kontrola provedená v rozporu se zákonem zjistila údajné nedoplatky. Nárok stěžovatele proto nelze považovat za promlčený. Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze v rozsahu stěžovatelem uplatněných stížných bodů a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Ze správního a soudního spisu přitom zjistil tyto pro posouzení věci rozhodné skutečnosti:

V dubnu 1999 zahájila tehdejší Okresní pojišťovna VZP u stěžovatele kontrolu plateb pojistného za období od 1. 1. 1993 do 16. 4. 1999, při které stěžovatel nepředložil jejím pracovníkům doklady potřebné k provedení kontroly. Z toho důvodu byla kontrola dopracována na základě podkladů poskytnutých Českou správou sociálního zabezpečení. S výsledkem provedené kontroly byl stěžovatel seznámen Zprávou, kterou osobně převzal dne 3. 5. 1999. Zároveň mu byla dána možnost uplatnit námitky a dodatečně doložit doklady upřesňující počet jeho zaměstnanců pojištěných u VZP. Jelikož stěžovatel nepředložil požadované doklady ani v dodatečném termínu, zahájila Okresní pojišťovna VZP ve věci správní řízení, jehož vyústěním byly platební výměry ze dne 16. 11. 1999 ukládající stěžovateli uhradit nedoplatky na pojistném a penále v celkové výši 251 944 Kč.

Proti platebním výměrům se stěžovatel odvolal k Rozhodčímu orgánu VZP, odvolání bylo zamítnuto a platební výměry potvrzeny. Dne 1. 6. 2005 se plátce obrátil na Územní pracoviště VZP v Ústí nad Labem se žádostí o umožnění mimořádné kontroly plateb pojistného za období let 1993 až 1998. Žádosti stěžovatele bylo vyhověno. Na základě provedené mimořádné kontroly byla přehodnocena původní kontrola ze dne 26. 4. 1999

a následně zrušeny oba platební výměry s tím, že přeplatky ve výši 75 157 Kč a 35 170 Kč byly stěžovateli vráceny. Nárok na vrácení přeplatku ve výši 39 765 Kč byl s odkazem na § 14 zákona č. 592/1992 Sb. zamítnut.

Dne 13. 9. 2005 doručil žalobce územnímu pracovišti VZP v Ústí nad Labem žádost o vrácení přeplatku pojistného v částce 39 765 Kč. V žádosti vyjádřil nesouhlas se závěrem o promlčení uvedeného přeplatku. V dané věci podle něj měla být zvážena skutečnost, že předmětný přeplatek měl být zjištěn již při běžných platbách a je pochybné, zda promlčecí lhůta počala běžet v době, kdy přeplatky vznikly. Rozhodnutím č. 3/ROZ/2005, ze dne 10. 10. 2005 byla žádost žalobce zamítnuta s odůvodněním, že proti vyčíslenému přeplatku na pojistném ve výši 39 765 Kč za období let 1993 až 1998 uplatnilo Územní pracoviště VZP v Ústí nad Labem námitku promlčení z důvodu uplynutí pěti let od kalendářního roku, v němž přeplatek vznikl. Postupovala proto podle § 14 zákona č. 592/1992 Sb.

Podané odvolání žalovaná zamítla a napadené rozhodnutí potvrdila. Žalobci byl podle jejího názoru dán dostatečný prostor pro uplatnění dokladů potřebných ke správnému výpočtu nedoplatků a nemůže proto přenášet odpovědnost za jejich nesprávný výpočet na územní pracoviště VZP. Toto pracoviště v Ústí nad Labem uplatnilo podle ní námitku promlčení oprávněně. Uvedený přeplatek nelze považovat za skrytý, neboť plátce nesplnil svou zákonnou povinnost předložit doklady potřebné pro řádné provedení kontroly.

O stížních námitkách uvážil Nejvyšší správní soud takto:

Z obsahu kasační stížnosti je zřejmé, že se stěžovatel dovolává důvodu vymezeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), tj. nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nárok na vrácení přeplatku nemůže být podle něj promlčen, neboť skutečnost, že vůbec nějaký přeplatek existuje, byla zjištěna až následnou kontrolou provedenou v červnu a srpnu roku 2005. Za počátek promlčecí lhůty je proto podle stěžovatele třeba považovat den 5. 9. 2005. Této námitce Nejvyšší správní soud nepřisvědčil.

Podle § 14 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. se nárok na vrácení přeplatku promlčuje za pět let od uplynutí kalendářního roku, v němž vznikl.

Jak již dříve dovodily správní soudy, *o promlčení (v soukromoprávním smyslu) se v předpisech veřejného práva jedná pouze tehdy, pokud takový předpis v rámci ustanovení pojednávajících o promlčení stanoví, že správní orgán přihlíží k promlčení jen k námitce účastníka řízení. Pokud takovéto ustanovení veřejnoprávní předpis neobsahuje, je tím de facto míněna prekluze, ke které správní orgán přihlíží z úřední povinnosti* (podle rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. 3. 2007, č. j. 15 Ca 201/2006 - 22, publ. pod č. 1240/2007 Sb. NSS). V případě rozhodovaném Krajským soudem v Ústí nad Labem se jednalo o postup žalované podle § 16 odst. 1 a 2 zákona č. 592/1992 Sb. Platí-li pak uvedené ve vztahu k právu VZP předepsat plátci pojistného k úhradě dlužné pojistné, je Nejvyšší správní soud toho názoru, že tím spíše musí tento výklad platit v situaci opačné, tj. v případě práva plátce na vrácení přeplatku (postupu podle § 14 citovaného zákona), kdy by „námitku promlčení“ vznášel správní orgán.

Na podporu výše uvedeného názoru uvádí Nejvyšší správní soud dále následující: Předně je dle jeho názoru na místě podrobit výkladu pojmy *právo* a *nárok*. Tyto mají totiž poněkud odlišný obsah v právu soukromém na jedné straně a právu veřejném na straně druhé. Zatímco v soukromém právu (typicky právu civilním) se pojmem právo rozumí zásadně jedna

složka obsahu právního vztahu a pojmem nárok pak *vynutitelnost takového subjektivního práva soudem*, v právu veřejném se nárokem obecně rozumí *splnění hmotně-právních podmínek, které jsou právními předpisy stanoveny pro přiznání určitého plnění*.

Promlčení je pak typickým institutem práva soukromého. Vznesením (uplatněním) námitky promlčení právo (dluh) přestává být *vynutitelné, pozbývá tedy charakter nároku v civilně-právním smyslu*; fakticky však nezaniká, nýbrž trvá i nadále v podobě naturální obligace. Je-li proto následně dluh splněn, nejedná se o bezdůvodné obohacení, neboť *bylo plněno „po právu“*. Prekluze, tj. *zánik práva (nároku)* pouhým uplynutím času, je naopak zcela běžným institutem v právu veřejném a v civilním právu se uplatňuje spíše výjimečně (např. právní úprava odpovědnosti za vady).

S uvedeným dále souvisí skutečnost, že institut promlčení je koncipován jako následek uplynutí času ve vztahu mezi dvěma subjekty právního vztahu, které jsou si zásadně ve svém postavení *rovný*. Charakteristická pro vztahy správního práva je naproti tomu *mocenská nerovnost* v postavení mezi jednotlivými jejich subjekty. Správní orgán zde vystupuje v pozici *mocensky nadřazeného*, jenž autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech adresátů jeho působení. Je proto neakceptovatelné, aby týž subjekt správního práva vznášel námitku promlčení proti jinému jeho subjektu a současně autoritativně rozhodl o tom, že jeho *„nárok se promlčuje“*.

Rovněž Nejvyšší správní soud je proto toho názoru, že lhůtu stanovenou ustanovením § 14 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. je nutno vykládat jako svou povahou prekluzivní, tzn. tak, že nárok na vrácení přeplatku zaniká uplynutím pěti let od kalendářního roku, v němž vznikl. Uvedenému výkladu pak nasvědčuje rovněž absence jakékoli bližší úpravy běhu a počítání předmětné lhůty. Jak již správně konstatoval Městský soud v Praze, je proto za určující nutno považovat okamžik vzniku nároku, nikoli okamžik, kdy se oprávněný o přeplatku dozvěděl. Městský soud v Praze tedy při výkladu aplikované právní normy nijak nepochybil a důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. tudíž není v daném případě naplněn.

Z uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že rozsudek Městského soudu v Praze netrpí vadou podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaná měla ve věci úspěch, nevznikly jí však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec její běžné úřední činnosti. Soud jí proto náhradu nákladů řízení nepřiznal (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 12. září 2007

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu

